

Dutch Caribbean Nature Alliance

Safeguarding nature in the Dutch Caribbean

Is de Natuurbeheersubsidiesystematiek
in Europees Nederland ook toepasbaar op
de Nederlands Caribische eilanden?

Inhoudsopgave

Inleiding	1
Wat is de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL)	3
De Index	3
Standaardkostprijs	4
Natuurtypen en beheertypen	4
Natuurtypen	4
Beheertypen	5
Openstellingsbijdrage	5
Wat kunnen de natuurorganisaties op de Nederlands Caribische eilanden met SNL?	6
Welke habitat/natuurtypen zijn er op de Nederlands Caribische eilanden?	6
Beheer en kwaliteit van de habitattypen	8
Conclusies en aanbevelingen	11
Referenties	14
Bijlages	15
Bijlage 1: Lijst van Natuurtypen	15
Bijlage 2: Voorbeeld Hoogveen	15

Schrijver: Herman Sieben
(voormalig directeur STINAPA Bonaire en bestuurslid van de Dutch Caribbean Nature Alliance (DCNA), 2016-2017. Regiodirecteur Staatsbosbeheer Noord)

Datum: December 2019

Cover photo by: © Henkjan Kievit

Is de Natuurbeheersubsidiesystematiek in Europees Nederland ook toepasbaar op de Nederlands Caribische eilanden?

Inleiding

Toen ik nog interim-directeur was bij STINAPA Bonaire en bestuurslid van de Dutch Caribbean Nature Alliance (DCNA) riep ik vaak dat er hele grote verschillen zijn in natuursubsidies regelingen tussen Europees Nederland en de Nederlands Caribische eilanden Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, St. Eustatius en St. Maarten. De natuurbeheer instanties op Texel, een eiland in Europees Nederland, hebben jaarlijks ongeveer 1,6 miljoen euro beschikbaar om hun natuurgebieden te beheren. En als je dat vergelijkt met welk eiland van de Nederlandse Cariben dan ook, dan zie je het verschil, er is geen sprake van een structurele natuurbeheersubsidie. Hoogstens deelsubsidies vanuit de overheid voor bepaalde onderwerpen, zoals onderwijseducatie op Bonaire en jaarlijkse uitkeringen vanuit de non-profit stichting DCNA's Trust Fund. En dat terwijl bijvoorbeeld een Texel ongeveer zo groot is als Bonaire en qua hectares veel minder natuur heeft. En als je kijkt naar een provincie Gelderland dan is er ongeveer jaarlijks 20 miljoen euro beschikbaar voor natuurbeheer. Tegelijkertijd wordt er miljarden omgezet en verdiend in de natuurgebieden van Gelderland.

Dit geldt voor de Nederlands Caribische eilanden trouwens naar verhouding nog in grotere mate. Er is recentelijk cijfermatig aangegeven hoe belangrijk bijvoorbeeld de natuur kan zijn voor de economie van de Nederlands Caribische eilanden. De natuur is relatief belangrijker op de eilanden dan in Europees Nederland, door structureel gemis aan landbouw en industriële productie. In 2013 vertegenwoordigde de economische waarde van ecosysteemdiensten dus voor Bonaire, Saba en St. Eustatius, respectievelijk 31%, 63% en 24% van het BBP (CBS, 2014). Op dit ogenblik wordt veel minder dan één duizendste (0,1%) van de jaarbegrotingen van de eilandelijke overheden besteed aan het belangrijke doel van de instandhouding van de natuur als hoofdpijler van de economie en de institutionele capaciteit om deze belangrijke taak te kunnen vervullen is ontoereikend (van Beek et al., 2015). Dit geldt niet alleen voor Bonaire, Saba en St. Eustatius (BES eilanden) maar ook voor St. Maarten, Curaçao en Aruba. De huidige natuurbeheersorganisaties ontbreekt het simpelweg chronisch aan de financiële middelen (en kennis en organisatie?) die nodig zijn om hun belangrijke taak uit te kunnen voeren. En is het niet vreemd, niet alleen vanuit natuurbeleid, juist ook vanuit een economisch stimuleringsbeleid, dat overheden geen structurele beheersubsidie verlenen?

In Europees Nederland kun je als eigenaar van natuur subsidie krijgen en wordt het zogenaamde Subsidiestelsel Natuur en Landschap toegepast. De grote terreinbeheerders, gemeenten met bosbezit, particuliere landgoederen en andere eigenaren kunnen dus een beroep doen op de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL). De regeling geldt echter niet voor overheden zoals waterschappen en ministeries, en evenmin voor waterleidingbedrijven. Verder geldt als voorwaarde dat de terreinen gratis opengesteld zijn op wegen en paden voor tenminste 355 dagen per jaar. In Europees Nederland is dat al jaren zo, er zijn enkele gebieden zoals de Hoge Veluwe waar je toegang moet betalen. Als we naar de rest van de wereld kijken, dan moet je vaak voor een entreebewijs Nationale Parken betalen, zo ook op de Nederlands Caribische eilanden.

Doel

DCNA heeft me gevraagd om de subsidiëring van het Nederlandse natuurbeheer uit te leggen en te kijken of een dergelijk stelsel ook relevant is voor de Nederlands Caribische eilanden. In deze notitie zal ik het Nederlandse Subsidiestelsel uitleggen. En vervolgens zal ik ingaan wat ik denk wat er in de Nederlands Caribische eilanden zal moeten gebeuren m.b.t. natuurbeheersubsidie.

Met betrekking tot de conclusies baseer ik die grotendeels op literatuur en rapporten die betrekking hebben op de BES eilanden (Debrot et al., 2018; van Beek et al., 2015; Meesters et al., 2019). Inhoudelijk ga ik ervan uit dat de situatie op de andere Nederlands Caribische eilanden Aruba, Curaçao en St. Maarten vergelijkbaar is. Qua financiering van een dergelijk stelsel voor het hele Koninkrijk, met de verschillende staatsrechtelijke en financiële verschillen tussen de BES eilanden en Aruba, Curaçao en St. Maarten, is dat wel ingewikkeld. Ik kom hierbij de conclusies op terug.

Bij dezen wil ik er nu al op wijzen dat het grootste gedeelte van de natuur in Europees Nederland bestaat uit **half-natuurlijke en of cultuurlandschappen**. De habitats in de Nederlands Caribische eilanden zijn grotendeels van oorsprong **natuurlijk**. Een voorbeeld een zogenaamd blauwgrasland in Europees Nederland met orchideeën en zeggen is eigenlijk van oorsprong een schraal hooiland, vroeger een onderdeel van de landbouw. Bovendien hebben de Nederlandse natuurgebieden een lange geschiedenis van menselijk gebruik, en daarmee ook landschappelijke en cultuurhistorische waarden die onderhouden moeten worden, denk maar aan houtwallen, knotwilgen en lanen.

In Nederland wordt om bepaalde typen natuur zoals bovengenoemde voorbeelden in stand te houden natuur beheerd. Het Subsidierегeling Natuur en Landschap (SNL) is gebaseerd op dat uitgangspunt. Dat de meeste natuur beheerd moet worden. Er zijn dan ook nagenoeg geen natuurlijke landschappen in Europees Nederland.

Wat is de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL)

Het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) geeft voor alle betrokkenen (overheden, terreinbeheerders, agrariërs en particuliere beheerders) sturing aan het beleid en het beheer van natuur en landschap. Het is als het ware de gemeenschappelijke “taal en grammatica” van natuur en landschap in Nederland.

De SNL gaat ervan uit dat de verschillende natuurtypen hun eigen beheer nodig hebben, en dat de kosten dus per natuurtype te bepalen zijn. In een multifunctioneel bos, waarin een goede kwaliteit hout geoogst kan worden, zijn beheerkosten en opbrengsten globaal in evenwicht; een nat schraal grasland dat met aangepaste apparatuur gemaaid moet worden, kost duizenden euro's per hectare per jaar. Op deze gedachte: een eerlijke vergoeding van de beheerkosten, is het subsidiesysteem gebouwd. Anders gezegd een natuurtype wat qua beheer veel geld kost, zoals bijvoorbeeld hoogveen of een moeras krijgt per ha relatief veel subsidie en een bos wat ook nog geld kan opleveren vanwege de houtproductie krijgt veel minder.

Het subsidiestelsel bestaat uit vier onderdelen:

De Index

De Index is de beschrijving van de natuur en landschap van Nederland in beheertypen. Er zijn 60 Natuur beheertypen en veel landschapsbeheertypen. Hierdoor is een uniforme, breed erkende ‘natuurtaal’ ontstaan, die zorgt voor een goede afstemming tussen beheerders en overheden. Interpretatieverschillen tussen natuur- en landschapsdoelen en beheer zijn nu verleden tijd, waardoor het subsidieproces sneller kan verlopen. De Index Natuur en Landschap beschrijft welke typen natuur, agrarische natuur en landschap we kennen in Nederland en is de basis voor de natuurbeheerplannen van de provincies. (voor alle duidelijkheid het natuurbeleid is een aantal jaren geleden gedecentraliseerd van Rijk naar provincies) Deze index bestaat dus naast andere indelingen van begroeiingen, denk aan de plantengemeenschappen, en aan de in Europa gehanteerde indeling van habitattypen. In de index is ook plaats voor de grote gebieden waar de natuur de ruimte krijgt om zich te ontwikkelen, en waar mozaïeken van bos, open terrein, ruigte en andere natuurtypen tot stand komen. (Zie bijlage 1 voor een overzicht van de verschillende typen)

Advies: Het is denk ik goed dat ook in de Nederlands Caribische eilanden een vergelijkbare index van natuurtypes/ habitats beschreven wordt. Dat zorgt ervoor dat we ook op de Nederlands Caribische eilanden dezelfde taal spreken. Echter ik denk dat we het op de niet zo uitgebreid moeten doen. Ik kom in mijn aanbevelingen tot de 8 habitattypen (zie hoofdstuk 3.1)

Standaardkostprijs

Ten tweede is per natuur- en landschapstype een standaardkostprijs berekend door te bepalen wat een beheerder allemaal moet doen om het type in stand te houden. Dat is uiteraard een gemiddelde van vaak heel verschillende situaties. Men krijgt subsidie voor het beheer, monitoring en openstelling.

Een paar voorbeelden (zie bijlage 2):

- Hoogveen. De jaarvergoeding voor het begrotingsjaar 2020 voor het Natuurbeheertype N06.03 Hoogveen is € 154,65 per hectare. De vergoeding voor monitoring voor 2020 is € 31,06 per hectare.
- Droog grasland De jaarvergoeding voor het begrotingsjaar 2020 voor het Natuurbeheertype N11.01 Droog schraalland is € 611,82 per hectare. Tarief Monitoring voor 2020 voor Beheertype Droog schraalland is € 18,41.

De eigenaar (of erfpachter) van een natuurgebied kan beheersubsidie aanvragen voor de beschreven natuurtypen. De subsidie is 75 procent van de kostprijs van het beheer. Daarbovenop is er nog subsidie voor openstelling, toezicht en monitoring. Dat betekent dus dat een eigenaar niet alle kosten vergoed krijgt. Hij zal zelf een deel moeten bijdragen, en waar mogelijk extra inkomsten verwerven of vrijwilligers zien te vinden voor een deel van het werk.

De provincies krijgen een doeluitkering van het Rijk om de beheersubsidies te kunnen betalen. Voorbeeld: In Gelderland betreft het globaal €10 miljoen voor natuurbeheer en nog eens €10 miljoen voor landschapsbeheer. En het betaalt zich terug: alleen al op de Veluwe wordt jaarlijks een miljard euro omgezet in toerisme en recreatie. Dat terugbetalen zien we juist ook op de Nederlands Caribische eilanden, in nog grotere mate.

Natuurtypen en beheertypen

Het natuurdeel van de Index Natuur en Landschap bestaat uit 17 natuurtypen en daaronder diverse beheertypen (zie bijlage 1). Alle natuur van terrein beherende organisaties en particulieren die subsidiabel is, kan hierin worden ondergebracht. Daarnaast is er nog het natuurtype 'N00 Nog om te vormen naar natuur' voor gronden die nog moeten worden ingericht of omgevormd naar andere beheertypen.

Natuurtypen

Natuurtypen zijn bedoeld als sturingsinstrument op landelijk en regionaal niveau. De indeling is vooral gebaseerd op abiotische natuurcondities (waterhuishouding en voedselrijkdom). Natuurtypen kunnen worden gebruikt voor het afstemmen van afspraken over natuurbeheer, ruimtelijke ontwikkeling en milieu, zodat de nagestreefde natuurkwaliteit gerealiseerd kan worden.

Beheertypen

Beheertypen zijn bedoeld voor de aansturing van het beheer. De indeling is praktisch en sluit aan op de schaal waarop beheerders werken (toepasbaar op schaal 1:25.000). Binnen een beheertype is sprake van een vergelijkbaar beheer en vergelijkbare kosten. Daar waar verschillende maatregelen tot een zelfde resultaat kunnen leiden, is rekening gehouden met de verschillende beheermethoden. In de beheertypen zijn natuurlijke landschappen en groene cultuurhistorische elementen geïntegreerd.

Van alle natuurbeheertypen is een algemene beschrijving en afbakening gemaakt. De algemene beschrijvingen geven een indruk van het voorkomen en de geografische spreiding van de beheertypen, de kenmerkende natuurwaarden en belangrijkste abiotische en ruimtelijke condities. De afbakeningen zijn met name gebaseerd op vegetatiestructuur, abiotische condities en voorkomen in geografische regio's. De omschrijvingen in de natuur- en beheertypen zijn bedoeld om duidelijk te maken wat onder een type valt.

Openstellingsbijdrage

In Nederland zijn grotendeels alle natuurterreinen opengesteld. Die openstelling levert ook subsidie op! De openstellingsbijdrage is een vergoeding voor de kosten voor het openstellen van een terrein voor recreanten. De openstellingsbijdrage bestaat uit twee delen, een bijdrage voor onderhoud van voorzieningen, en een bijdrage voor het houden van toezicht. De openstellingsbijdrage is alleen aan te vragen in combinatie met een aanvraag voor beheersubsidie. De bijdrage wordt in principe standaard verstrekt, tenzij het gebied is afgesloten. Ter illustratie hierbij de bedragen voor 2020 per hectare: voorzieningsbijdrage € 38,31 en toezichtsbijdrage € 17,39.

Wat kunnen de natuurorganisaties op de Nederlands Caribische eilanden met SNL?

Ik denk niet dat het DCNA en de natuurorganisaties klakkeloos de uitgangspunten van het SNL moeten gaan overnemen ten behoeve van de Nederlands Caribische eilanden. Zoals ik in mijn inleiding al aangaf is het SNL een subsidiestelsel voor het beheren van natuur in Nederland, waar vooral sprake is van half-natuurlijke en cultuurlandschappen. Landschappen waar natuurbeheer noodzakelijk is om het in stand te houden. Wel geeft het SNL een aantal aanknopingspunten om een Antilliaans subsidiestelsel op te zetten. Hieronder kom ik met een aantal suggesties.

In het rapport van van Beek e.a. (2015) wordt een overzicht gegeven van de te maken structurele kosten van de natuurbeheerorganisaties. Dit overzicht geeft een goede basis om ook voor de Antilliaanse habitats de structurele noodzakelijke beheerkosten uit te rekenen.

Welke habitat/natuurtypen zijn er op de Nederlands Caribische eilanden?

Het SNL geeft voor alle betrokkenen (overheden, terreinbeheerders, agrariërs en particuliere beheerders) sturing aan het beleid en het beheer van natuur en landschap. Het is als het ware de gemeenschappelijke "taal en grammatica" van natuur en landschap in Europees Nederland. Ik denk dat het ook goed is dat ook de Nederlands Caribische eilanden een zelfde taal en grammatica m.b.t. natuur en landschap gaan spreken. Dit gebeurt al. In Debrot e.a. 2017 worden 8 natuurtypen beschreven voor de BES-eilanden. Waarschijnlijk gelden deze ook voor Aruba, Curaçao en St. Maarten.

Deze habitattypen zijn: nevelwoud, regenwoud, droge tropische bossen, grotten, stranden, zoutpannen en zoutmeren, mangrove bossen, zeegrasvelden en wervelden, koraalriffen, open zee en diepzee.

Nevelwoud

Nevelwouden zijn regenwouden die worden gekenmerkt door een hoge luchtvochtigheid en zijn vaak gehuld in nevels. Boomstammen en takken zijn behangen met dikke pakketten van o.a. mossen, varens, bromelia's en orchideeën. Gewoonlijk groeien deze wouden tegen berghellingen tussen de 1500 en 3000 m, maar op St. Eustatius en Saba groeien ze veel lager.

Regenwoud

Deze wouden komen voor in warme vochtige klimaten met minimaal 168 cm regen per jaar. Op dit moment bedekken deze bossen minder dan 6% van het land op aarde en bevatten naar schatting de helft van alle voorkomende planten- en diersoorten.

Droge tropische bossen

Een van de meest bedreigde boom-gedomineerde habitats in het hele Caribisch gebied. De bomen verliezen hun bladeren in de droge periode waardoor licht op de grond zorgt voor een dichte bodemvegetatie. Hier vinden o.a. vrucht-etende vleermuizen, papegaaien, parkieten, kuif-caracara's, de Antillen leguaan en de Roodbuik Grasslang hun voedsel. Op Bonaire overheersen echter cactussen door vraat van loslopend vee. (Op Klein Bonaire zien we door het wegvangen van vee de kwaliteit terug keren.)

Grotten

Grotten komen vooral voor in relatief zacht kalkgesteente wat relatief goed oplost onder invloed van water. Op Bonaire kennen ze unieke levensvormen en vormen een cruciaal habitat voor veel soorten vleermuizen en garnalen (zoetwaterhoudende grotten en zeegrotten). Daarnaast vind je in sommige van deze grotten ook grotschilderingen van de oorspronkelijke inwoners. Saba en St. Eustatius hebben veel minder grotten van andere geologische oorsprong.

Stranden

Stranden hebben weinig of geen vegetatie en bestaan in Caribisch Nederland voornamelijk uit koraalpuin of -zand en vulkanisch zand. Ze vormen een belangrijk deel van de leefomgeving van landkrabben, heremietkreeften, garnalen en zijn de nestplaatsen voor zeeschildpadden. Saba heeft zeer weinig strandhabitat.

Zoutpannen en zoutmeren (saliñas)

Een zoutmeer is een binnenmeer zonder open zeeverbinding. Men spreekt van zoutpan als het om een kunstmatig meer voor zoutwinning gaat. Het zijn belangrijke gebieden voor (trek)vogels (waaronder de Caribische Flamingo) en krabben.

Mangrovebossen

Dit zijn dichte, donkere, muggenrijke tropische kustbossen. Mangroves zijn een kraamkamer voor vele rifvissen en broedgebied voor (water)vogels.

Zeegras- en wierevelden

Deze velden komen vaak voor naast koraalriffen en zijn een schuilplaats voor jonge koraalvissen en leefgebied voor de Grote Kroonslak. Ze komen voor in lichte en rustige wateren en vormen de voedselbron voor de Groene Zeeschildpad.

Koraalriffen

Komen voor in tropische ondiepe heldere zee (tot ca. 60m) en zijn opgebouwd door koraalpoliepen. Ze beslaan slechts 0.02% van het totale oceaanoppervlak. De zee zorgt voor constante aanvoer van voedsel in nutriëntenarm water, wat zorgt voor een rijk gevarieerd leven van zachte en harde koralen, sponzen, schildpadden, papegaai- en doktersvissen, zee- en tandbaarzen, haaien, roggen, etc.

Open zee en diepzee

De open zee en diepzee is de grootste leefomgeving op aarde. Over leven in de diepzee is zeer weinig bekend. Er dringt geen zonlicht door en de waterdruk is enorm hoog. Toch is er leven o.a. anemonen, wormen, zeekomkommers, krabben, garnalen en slangsterren. Deze habitattypen zouden een uitgangspunt kunnen zijn voor een Caribisch subsidiestelsel.

Beheer en kwaliteit van de habitattypen

Uit het rapport *Staat van de natuur van Caribisch Nederland 2017* (Debrot et al., 2018) wordt nog eens systematisch duidelijk hoe de natuur van de Nederlands Caribische eilanden er voor staat. Dit geldt niet alleen voor de BES eilanden, maar ook voor Aruba, Curaçao en Sint Maarten (Sanders et al., 2019).

Uit deze evaluaties wordt duidelijk dat de huidige aanpak van bedreigingen m.b.t. alle habitattypen niet voortvarend genoeg is, waardoor de overwegend negatieve trends zich naar verwachting zullen voortzetten. Er is geen aanleiding om te veronderstellen dat de snelheid van het biodiversiteitsverlies zal verminderen of stoppen. Hieraan liggen vele bedreigingen ten grondslag, maar de belangrijkste bedreigingen betreffen loslopend vee, invasieve exoten, klimaatverandering en overbevissing. Daarnaast mogen kustontwikkeling, erosie en eutrofiëring door afvalwater niet vergeten worden. De eerste drie (loslopend vee, invasieve exoten en klimaatverandering) zijn in grote mate bepalend voor het feit dat de kwaliteit van ruim 80% van de habitats wordt beoordeeld als matig tot zeer ongunstig (Debrot et al., 2018). **Een aantal bedreigingen hebben dus te maken met een gebrekkig of ontbreken van bepaald natuurbeheer.** Omdat te weinig tegen de bedreigingen wordt ondernomen is dit ook in grote mate bepalend voor de 100% matig tot zeer ongunstige score op het toekomstperspectief. Habitats met een ongunstige kwaliteit, zijn daardoor onvoldoende veerkrachtig om de effecten van klimaatverandering nu en in de toekomst op te vangen.

Naar aanleiding van deze bovengenoemde conclusie kun je per habitattypen een aantal bedreigingen zien die een externe oorzaak hebben, maar er zijn ook habitataantastingen van de die met een goed natuurbeheer een betere kwaliteit kunnen bewerkstelligen. O.a. aanpak loslopend vee en terugdringen invasieve exoten zijn hier voorbeelden van. Maar ook toezicht en handhaving mbt illegale visserij etc. Ook het plaatsen van hekken tegen loslopend vee en het herplanten van inheemse bomen zijn voorbeelden van beheermaatregelen die een positief effect kunnen hebben op de kwaliteit van de habitat typen.

Als we naar beheermaatregelen kijken dan kunnen 3 soorten beheer onderscheiden:
¹Eenmalige beheeractiviteiten, ²jaarlijkse beheermaatregelen en ³maatregelen eens in een aantal jaren. Door systematisch de noodzakelijke hoeveelheid beheermaatregelen en de kosten per habitatype per hectare of aantal activiteiten op een rij te zetten kun je een beheerindex ontwikkelen. Een beheerindex voor **eenmalige activiteiten** en **jaarlijks of meer jaarlijks** beheeractiviteiten per habitatype.

Een voorbeeld om een dergelijke index voor het mangrove habitatype te berekenen (van Beek et al., 2015):

“Mangrove maintenance is only applicable at Lac Bonaire, which has almost 300 ha of predominately red and black mangroves as well as mixed mangrove forest (Davaasuren and Meesters, 2011). Routine mangrove channel maintenance by lateral trimming of mangrove trees is needed at one year intervals (http://manatee.ifas.ufl.edu/seagrant/pdfs/Mangrove_Trimming_Guidelines.pdf) in order to keep the channels open and maintain water circulation and water quality (Debrot et al., 2010). The total length of mangrove channels to maintain in Lac is 3450 m, of which only 740 m is currently in good shape and at least 4 m wide; 698 m is partially closed and only 2 m wide; and 2140 m of channels are currently overgrown and completely closed (S. Engel, pers. comm.). The overdue big maintenance costs to broaden the partially closed channels are USD 20 per meter, the costs to open the closed channels are USD 35 per meter. The routine annual maintenance costs to keep channels in good shape are USD 10 per meter, so the annual maintenance will cost USD 34,500 for the 3450 m of mangrove channels (N.Oleana via S. Engel, pers. comm.) This routine annual maintenance is assumed to be done by two rangers who work on this year round 2 days a week. This brings the estimated staff time to maintain a channel of one meter at 0.6hr (52 wk*16 hr*2 p / 3450 m channel) and USD 36,988 including running costs of the boat. We included as additional big maintenance costs the broadening and clearing of 698 m channel at USD 20 m-1 and the complete opening of 2140m at USD 35 m-1. These additional overdue maintenance costs of USD 88.000 will be a one-time investment cost, which will increase the costs in the first year only)”

Ook voor de andere habitatypes geeft het rapport van Debrot et al. (2018) richting aan gerichte beheermaatregelen: Bijvoorbeeld **Droog tropisch bos**.

Wil men de situatie van het droog tropisch bos verbeteren, dan zijn dat met name hele gerichte natuurbeheer maatregelen. Eenmalig en structureel.

Belangrijkste bedreigingen	Management acties	
Loslopend vee	Degradatie van het land, met name door overbegrazing door loslopend vee, waardoor veranderingen in vegetatiesamenstelling en fauna optreedt. Ook spoelt het sediment bij slagregens in zee wat een desastreus effect heeft op mariene habitats zoals mangroven, wier- en zeegrasvelden en koraalriffen.	<ul style="list-style-type: none"> • Terugdringen overbegrazing en actief beheer van vee. • Herbebossing met inheemse soorten.
Verstedelijking	Volgens CBS-cijfers ³ groeit de bevolking van Caribisch Nederland. Dat zal voorlopig waarschijnlijk ook niet stoppen, getuige bijvoorbeeld Bonaire's "Eiland Master Plan" (verdubbeling tot 30.000 in 2030) en het St. Eustatius Strategic Development Plan (Hoogenboezem-Lanslots et al., 2010). Ook het toerisme zal naar verwachting toenemen (UNWTO, 2016). Dat zal leiden tot verstedelijking, wat voor een groot deel ten koste zal gaan van (potentieel) droog tropisch bos.	<ul style="list-style-type: none"> • Duurzaam bouwen o.a. door te zorgen voor ecologische corridors en beplanting met inheemse bomen en struiken die habitat vormen voor inheemse soorten fauna. • Verbeteren van de kwaliteit van het droog tropisch bos ter compensatie van het (kwantitatieve) verlies aan bos areaal.

Belangrijkste bedreigingen	Management acties	
Invasieve soorten	Bepaalde invasieve soorten zijn inmiddels (zeer) dominant binnen gedegradeerde droge tropische bossen. Ze worden niet of nauwelijks gegeten door vee. Dit gaat ten koste van de inheemse flora en fauna.	<ul style="list-style-type: none"> • Terugdringen overbegrazing. • Actief verwijderen van (invasieve) exoten. • Herbebossing met inheemse soorten.
Klimaatverandering	Verlenging van de droge periode en hogere temperaturen. Frequenter en heftiger tropische stormen en regenval tijdens de natte periode.	Terugdringen van lokale bedreigingen om zodoende een zo vitaal en veerkrachtig mogelijk droog tropisch bos te realiseren, wat beter in staat is om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen.
Verstoring	Verstoring van zuilcactus bestuivende vleermuizen door bezoek aan grotten.	Bescherming van zogenaamde vleermuisgrotten.
Wettelijke bescherming	Het Saba Nationaal Park is slechts 35 ha groot. Het grootste deel van het droog tropisch bos, zowel het altijdgroene bostype als het loofverliezend bostype, van Saba is dan ook niet officieel beschermd.	Uitbreiding van het Saba National Park met een representatief deel van het altijdgroene en loofverliezende droog tropisch bos.

Alle 8 habitattypen vragen bepaalde natuurbeheer ingrepen. Wel moet geconstateerd worden dat die heel verschillend in aard kunnen zijn. Bijvoorbeeld een bedreiging als overbeveiling kan worden tegengegaan met een goede handhaving en toezicht.

De combinatie van de inhoudelijke rapporten van Debrot et al. (2018), Meesters et al., (2019) en van Beek et al. (2015) over de kosten levert mijns inziens veel materiaal op om een Caribisch natuurbeheerstelsel te ontwikkelen. Een Caribisch natuurbeheerstelsel wat uitgaat van het beheer van bovengenoemde habitattypen.

In Nederland is een onderdeel van het SNL ook de monitoring van de kwaliteit van de natuurtypen. We moeten helaas constateren dat op de Nederlands Caribische eilanden geen systematische monitoring plaatsvindt. Monitoring is van belang. Echter wat mij betreft hebben concrete maatregelen eerst de hoogste prioriteit. Je kunt elk jaar de ezels en de geiten wel tellen, maar wel jaren rustig laten grazen, ja dan hoeft je ze ook elk jaar niet te tellen. Vanzelfsprekend wanneer een bepaald subsidiestelsel met concrete maatregelen wordt ingevoerd, dan is het goed om een zogenaamde 0 situatie vast te leggen en vervolgens continu te monitoren. Afhankelijk van de maatregelen, effect en habitatype kan de monitoringsintensiteit worden vastgesteld. Een dergelijke monitoring wordt meestal ook door de subsidiegever gevraagd.

Conclusies en aanbevelingen

In deze notitie staat de vraag centraal of de Natuurbeheerssubsidiesystematiek in Europees Nederland ook toepasbaar is op de Nederlands Caribische eilanden?

Zoals ik al eerder heb aangegeven is de SNL systematiek niet één op één toepasbaar op de Nederlands Caribische eilanden. Dat heeft in eerste instantie met het verschil van habitattypen te maken. De natuur in Europees Nederland bestaat uit half-natuurlijke en of cultuurlandschappen. De habitats in de Nederlands Caribische eilanden zijn grotendeels van oorsprong natuurlijk.

In Nederland wordt om bepaalde typen natuur in stand te houden natuur beheerd. Het SNL is gebaseerd op dat uitgangspunt, dat natuur beheerd moet worden. In de Nederlands Caribische eilanden vragen in theorie natuurlijke landschappen nauwelijks of geen beheer. Echter als je naar de kwaliteit van de natuurtypen op de Nederlands Caribische eilanden kijkt dan vraagt dat extra inspanning voor natuurbeheer om de natuurtypen te herstellen waar mogelijk is.

Een mooi voorbeeld is Klein Bonaire, doordat hier in het verleden het loslopend vee is weggehaald vraagt een dergelijk Droog tropisch bos veel minder herstelbeheer dan op Bonaire zelf.

Een belangrijke conclusie is dan ook dat een Antilliaanse natuurbeheer subsidie systematiek zich t.o.v. SNL veel meer richten moeten op herstelbeheer en daarnaast op regelmatig duurzaam beheer. SNL is met name gericht op regelmatig duurzaam beheer.

In de Antilliaanse natuurbeheerssystematiek zullen dan ook een veelheid van activiteiten onderdeel moeten worden afhankelijk van het te beheren natuurtype. Bij het duurzaam beheer zou je uit kunnen gaan van een subsidie per ha. Bij subsidie voor herstel kan naast een principe van het aantal hectares van een bepaald natuurtype ook uitgegaan worden van het aantal verrichtingen. Bijvoorbeeld een subsidie gebaseerd op het aantal loslopende dieren bij het verwijderen van loslopend vee. Ten behoeve van een gerichte evaluatie zal per habitatype er ook systematisch gemonitord moeten worden. En is voor sommige habitattypen bijv. overbevissing toezicht en handhaving een belangrijk onderdeel van de natuurbeheeractiviteiten.

Bij de SNL is er sprake van openstelling van de natuurgebieden. Ik denk dat het goed is dat op de Nederlands Caribische eilanden een toegangsprijs voor de betreding van de parken gevraagd blijft worden. Ook wordt er in Nederland naast de subsidie inkomsten door natuurorganisaties geld verdiend. O.a. door middel van verkoop hout en biomassa, verpachting gronden aan boeren, verpachting cafe en restaurants bij bezoekerscentra, verkoop winkels bij bezoekerscentra etc. (Wel denk ik dat in sommige parken op de Nederlands Caribische eilanden de commerciële aspecten verder versterkt en vergroot kunnen worden.)

In Nederland wordt vanwege de invoering van SNL een gemeenschappelijke taal en systematiek m.b.t. natuurbeheer nu een gemeenschappelijke taal gesproken. **Door te beginnen met een gemeenschappelijke Antilliaanse natuurbeheerssystematiek zal ook op de Nederlands Caribische eilanden die gemeenschappelijke taal verder ontwikkeld kunnen worden.**

Is er draagvlak bij overheden om een dergelijke Antilliaanse natuurbeheer systematiek in te voeren en samen met de natuurorganisaties in te voeren? Dat is een vraag die ik vanuit Europees Nederland moeilijk kan beantwoorden. Ik constateer uit de hier genoemde rapporten over de situatie van de kwaliteit van de natuur op de BES eilanden de noodzaak om een aantal maatregelen te nemen erg hoog is. De situatie op Aruba, Curaçao en St. Maarten is helaas niet anders. Terecht stelt het DCNA dat ze alle 6 eilanden de belangen behartigt. Ik kan niet overzien of een dergelijke Antilliaanse natuurbeheerssubsidiesystematiek gelijktijdig ingevoerd zou kunnen worden. Waarschijnlijk niet, gezien de staatkundige verschillen tussen de BES eilanden en Aruba, Curaçao en St. Maarten. Echter het zou ook kunnen zijn wanneer een dergelijke Antilliaanse natuurbeheerssubsidie systematiek bijvoorbeeld eerst ingevoerd kan worden op de BES eilanden het voor de overheden op Aruba, Curaçao en St. Maarten een stimulans is om daarbij aan te haken. Vanzelfsprekend kan de (financiële) opstelling van Europees Nederlandse regering t.o.v. Aruba, Curaçao en St. Maarten daarin ook mede bepalend kan zijn.

Voor de BES eilanden ligt er nu een concept-natuurbeleidsplan. In het concept-natuurbeleidsplan BES wordt uitgegaan van de beschreven evaluaties van Debrot et al. (2018) en Meesters et al. (2019) en wordt de ernst van de negatieve kwaliteit van de habitattypen en de te nemen maatregelen beschreven. Ook wordt gesteld dat er structurele middelen moeten komen om een aantal maatregelen te nemen. Het concept- plan doorlezend geeft het vele aanknopingspunten voor een realisering van een natuurbeheerssystematiek voor de BES eilanden. Ik ga hier niet in op de andere maatregelen.

***“Financial resources:** There is a discrepancy between the available budget to achieve strategies and targets for nature management, including a lack of capacity to effectively manage these financial streams. Moreover, the loss of the one-off “Green Funds” will lead to a substantial decrease of the budget after 2019 compared to 2017. On top of this, the Nature Policy Plan CN 2020-2025 aims at an integrated approach that requires large investments from different ministries.” (Concept Natuurbeleidsplan 2020-2015)*

Ook geeft het plan aan dat men langdurig beleid en structurele maatregelen wil.

***“Implementation capacity:** A lot of expertise to realize strategies seems to be temporarily on the islands. This not only causes a discontinuity of the knowledge base, but also insufficient understanding of the local context to implement strategies that fit the local context and are embraced by local stakeholders. It is desirable that solutions and implementation plans are developed based on the structured strengthening of local expertise.*

***Guaranteeing long-term results:** There has been limited attention given to the sustainability and durability of conservation projects that have been developed. Financial resources should be made available structurally, and local capacity needs to be built, to ensure long-term sustainable project results.” (Concept Natuurbeleidsplan 2020-2015)*

Als je naar de inhoud kijkt van het concept-natuurbeleidsplan dan kun je hier een pleidooi zien voor een goed structureel natuurbeheer gecombineerd met een groot aantal structurele milieuhygiënische en andere maatregelen.

Begin 2019 is de Kamer (1e en 2e) geïnformeerd over de Staat van instandhouding Caribisch Nederland 2017. Een van de conclusies was dat het koraaldekkinggraad bij ongewijzigd beleid tot minder dan 1% zal dalen maar dat het herstel mogelijk is indien de druk van lokale factoren wordt verminderd. De Minister van LNV zal de bevindingen van dit rapport meenemen bij het opstellen van het natuurbeleidsplan voor 2020-2025 en zal naar mogelijkheden zoeken om de natuur in Caribisch Nederland te versterken. Uitgangspunt is een natuurbeleidsplan met hierin opgenomen elementen van een milieu-beleidsplan waar deze met koraalbescherming te maken hebben. Hiermee krijgt het natuurbeleidsplan een integraal karakter.

Mocht dit natuurbeleidsplan voor de BES eilanden aangenomen worden, dan geeft dit inhoudelijk een goede basis om een natuurbeheerssubsidiestelsel te ontwikkelen voor alle zes de Nederlands Caribische eilanden. En zou dit natuurbeleidsplan een goede basis zijn om het totale natuurbeleid op de BES en op Aruba, Curaçao en St. Maarten een push te geven. Hoe zich dit financieel gaat vertalen kan ik niet overzien. Het is denk ik van groot belang dat DCNA een lobbytraject bij de verschillende overheden (de zes Caribisch Nederlandse eilanden en Europees Nederland), ministeries en volksvertegenwoordigingen opzet om een dergelijk stelsel gerealiseerd te krijgen. Ik kan me voorstellen dat ook andere organisaties zoals bijv. WNF Nederland en Vogelbescherming ook een rol kunnen vervullen in die lobby.

Graag wil ik vanuit mijn Nederlandse ervaring bij Staatsbosbeheer met natuursubsidies en 2 jaar Caribische ervaring meedenken en waar mogelijk meewerken. In maart 2020 zal ik dit document op St. Eustatius voor het DCNA bestuur toe lichten en mogelijke vragen beantwoorden met als doel dit document naar een hoger plan te tillen.

Referenties

Beek, I.J.M. van, A.O. Debrot, C. Rockmann, R.G. Jak. 2015. Structure and financing of nature management costs in Caribbean Netherlands, Den Helder: IMARES, 2015 (Report / IMARES C033/15)- p. 76.

CBS 2014. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2014/46/omvang-economie-op-saba-en-sint-eustatius-voor-het-eerst-bepaald>.

Debrot, A.O., Henkens, R.J.H.G., Verweij, P.J.F.M. (reds.), 2018. Staat van de natuur van Caribisch Nederland 2017: Een eerste beoordeling van de staat (van instandhouding), bedreigingen en managementimplicaties van habitats en soorten in Caribisch Nederland. Wageningen Marine Research Wageningen UR (University & Research centre), Wageningen Marine Research rapport C086/17. 214 blz.

Meesters, E.H., Becking, L.E., Geest, M. Van der. 2019. Achteruitgang koraalriffen Caribisch Nederland: oorzaken en mogelijke oplossingen voor koraalherstel. Wageningen University & Research rapport C061/19. 51 blz.

Sanders, M.E., Henkens, R.J.H.G., Slijkerman, D.M.E. (2019). Convention on Biological Diversity Sixth National Report of the Kingdom of the Netherlands. Wageningen University & Research rapport 156. DOI: <https://doi.org/10.18174/499170>

Bijlages

Bijlage 1: Lijst van Natuurtypen

- [Lijst van Natuurtypen](#)
- [Lijst van Landschapselementtypen](#)
- [Lijst van Agrarische natuurtypen](#)

Bijlage 2: Voorbeeld Hoogveen

- [Algemene beschrijving](#)
- [Afbakening](#)
- [Voorbeeldgebieden](#)
- [Subsidie](#)
- [Standaardkostprijs](#)
- [Monitoring en natuurkwaliteit](#)

Dutch Caribbean Nature Alliance
Safeguarding nature in the Dutch Caribbean

info@dcnanature.org

//

+599 717 5010

//

Kaya Nikiboko Zuid 56, Kralendijk, Bonaire

